Jess G. Berthelsens 1. maj-tale

Taler
Jess G. Berthelsen
Forbundsformand for SIK

Dato
1. maj 2019

Sted
Nuuk, Grønland

Omstændigheder
Sulinermik Inuutissarsiuteqartut Kattuffiat, *SIK*, Grønlands største lønmodtagerorganisation, dannet i 1956 under navnet *Grønlands Arbejder Sammenslutning* (GAS).

Læs om SIK på lex.dk

”Maani nunami uagut kalaallit kineserinngortinniarneqassanngilagut.”

Siullermik sulisartut ataqqinartut nunarsuarmi sulisartut ullorsiornitsinni pilluangaaritsi, ullorlu manna sulisartut ulluat pingaartittuuaannarisiuk, siulittami sulisartuusut sulingaarnermikkut ulloq tamanna pilersinnikuuaat.

Aamma nunatsinni namminersornerulluni oqartussaaneq ulloq manna ukiut 40-t matuma siornatigut eqqunneqarpoq. Tamanna anguneqarpoq angutit pingasut taamanikkut pissutsini atuuttuni sapiingaarlutik siuttuunerisigut. Taakkua eqqaaneqarnerat ataqqinartuuli.

Pingajoqqat taakkua pingajuat maanna suli peqqilluni nunami maani inooqataasoq, ukiorpassuarnilu kiffartuussilluni politikkikkut sulisimasoq, isumaqarpunga aamma imaannaanngitsumik qutsatissaqarfigigipput.

Ullumikkut oqalugiaatissanni una qulequtsiuppara: ”Maani nunami uagut kalaallit kineserinngortinniarneqassanngilagut”.
Ukiuni kingullerni takussaaleraluttuinnarput maani nunami allamiut suliartortut, tassanilu immaqa takussaanerpaalerlutik illoraarsooranngguavut. Unali erseqqissaatigilara: Taakkununnga nammineq tikisitatsinnut akeqqersornaveersaassagatta, namminermiuna tikisitavut sulisartoqatigalugillu.

Assuarlissagutta akuersisimasunut assuarlissaagut, suliartortitatsinnuunngitsoq.

SIK-p ukiorpassuit sorsuutigisimavaa sulisartut ilaquttaminnut, meeqqaminnut, piffissaqarnerulernissaat – tamannami aamma paasinarmat

politikkikkut pingaartinneqartoq. Tassami aamma maannakkut meerartaarnermut atatillugu sulinngiffeqarsinnaaneq sivitsortinneqaleraluttuinnarpoq meeqqanngooq pingaartissagatsigit – tamannalu immini ajunngilaq.

SIK-p ukiorpassuit sorsuuteqarnermigut sapaatip-akunneranut nalunaaqquttapakunnerini 40-ni sulinissaq angusimavaa, taamatullu aamma sapinngisamik qaangiuttuunnginnissaq isumaqatigiissutitigut angusimallugu.

Maannakkulli ataasiaannarnata minnerunngitsumik Royal Greenland eqqarsaatigalugu tusartarparput kineserit assut nersualaarneqartut – sulerusussusiat sullerissusiallu pillugit, aamma tiimerpassuarni sulerusuttarnerat eqqaaneqartarluni. Maannalu ersarissumik oqaatigilara: Maani nunami uagut kineserinngortinniarneqassanngilagut!

Kineserit nunaminni nalinginnaasumik ullormut 12 tiimit sulisinneqartarput. Imaanngilaq tamanna nuannarigamikku. Tassami nunaminni inuttut pisinnaatitaaffiit tungaasigut assut killilersorneqarput ulluinnarnilu oqartussaaqataanerat annertuumik killilersugaalluni. Nalinginnaasumillu aamma sivikinnerusumik ullormut sulisinnaanissartik anguniartuaraluarpaat meeqqatik piffissaqarfiginerujumallugit.

Maannakkullu misigisimalerpugut SIK-p ukiorpassuarni sorsuutigisimasaa sequtserniarneqalersoq – avataaningaanniit tikisitsiinnartaleratta "atornerlugassatsinnik", taakkulu nersualaangaartarlutigit suliumatunerannik.

Uagut sulisartut kalaallit taamatut pineqassanngilagut! Meeqqatsinnut piffissaqarusuppugut – ilaqutariissuseq piffissaqarfigerusupparput – meeqqatsinnik tungiuerusuppugut.

Aamma eqqaamaneqassaaq nunanut avannarlernut sanilliulluta suli ullormut sulisarnerput sivisunerungaatsiarmat. Tassami nunani avannarlerni sapaatip-akunneranut 37 tiimit sulisarput. Taamammat kinguleruteqqavugunaasit.

Uteqqillugu: Uagut maani nunami kineserinngortinniarneqassanngilagut! Asuliinnaanngitsoq tamanna qulequtsiuppara. Tassami malunnarsigaluttuinnarpoq maani nunami atugarissaartut nalinginnaasumillu sulisartut akornanni qunneq annertusigaluttuinnartoq. Taannaannaanngitsoq:

Sumiiffiimmiit sumiiffimmut aamma qunneq annertusigaluttuinnarpoq. Tassami kommunerujussuit tamarmik ilungersorput sapinngisamik namminneq kommuniminni inuttaasunik amerlisaaniarlutik, suliffinnik pilersitsiniarlutik, akileraartartut sapinngisamik amerlisarniarlugit.

Taamatulli iliornerup tamatta ajorsartissaavaatigut. Tassami inuiannguit taakkuinnaavugut, kommuunerujussuillu ilaanni inuit amerlisimappata taava kommunerujussuit ilaanni allami inuit ikileriarsimassapput.

Tassanilu isumaqarluinnarpunga Tunu pilliutigineqartoq. Tassami Tasiilami suliffissaaleqineq amiilaarnaannartumik annertussuseqarpoq, ukiuni kingullerni suliffissaaleqineq 25 procentini inissisimajuarsimalluni. Aanali amilaarnarnerpaaq: Qanoq iliuuseqartoqanngilaq. Pilersaartoqartaraluarpoq suliffeqarfinnik pilersitsisoqarniarluni, tamannali ulloq manna tikillugu iluatsinngisaaannarpoq. Illuatungaatigulli Nummut noorartut amerliartuinnarput, tassanilu tassa allunaasaq kittorarpoq.

Massakkummi takusinnaavarput Nuummi inissaaleqineq annertusiartuinnartoq. Malinnaasinnaannginnerullu kingunerisaanik sanaartornermi akit amiilaarnaannartumik qummut inissittut ilaasortatsinnit akilerneqarsinnaanngilluinnartut takussaaleraluttuinnarput – qanorlu iliuuseqartoqanngippat akit qaffakkaluttuinnassapput.

Taamaattumik nunarput tamaat eqqarsaatigalugu pilersaarusiortoqartariaqarluinnarpoq, Nuummut nuttarneq annertusiartuinnassanngippat.

Aanalu tupinnarnerpaaq: Avataaninngaanneersut kineserit il.il. qanoq ilillutik pinerpoq inissaqartinneqartuaannarput, nunaqavissullu maani Nuummi ukiut allaat 20-t tikillugit initaarnissaminnut utaqqisariaqartarput.

Inatsisartut pisunut isiginnaaginnarniarunik Nuummullu nuttarneq annertusiartuinnartoq qanoq iliuuseqarfiginianngikkunikku taava amerlanerusunik inissialiortitsinissamut aningaasaliiniarlik Nuummi ilaasortatta akilersinnaasaannik.

Imaanngilarli sinerissap ilaani allani aamma inissaaleqisoqanngitsoq – kisianni illoqarfimmut Nuummut sanilliullugu inissaaleqineq qujanartumik

annikinneruvoq, naak illuatungaatigut sineriassuatsinni inissiarpassuit aamma inoqanngitsut takussaaleraluttuinnartut.

Taamaattumillu aamma apererusunnarpoq: Naak Kommuneqarfik Sermersuup Tasiilamut, Paamiunut Qeqertarsuatsiaanullu pilersaarutai? Imatummi isikkoqaleraluttuinnarmat Nuuk kisiat inerisaavigissallugu pilersaarusiortoqartoq.

Taamaammat Tunu, tassa Tasiilaq, puigorluinnarneqartutut isikkoqarpoq. Isumaqarpungalu piffissanngortoq piviusumik maannangaaq iliuuseqartoqarnissaanut – tassa Tasiilami suliffeqarfinnik nutaanik pilersitsisoqarnianngippat tassani suliffissaaleqisorpassuit Kitaani sulisussaaleqiffiusunut suliartortinneqarniarlik, sulisorissallugimmi kineserinit ajukkunnannginnerulluaasarput.

Taamaattoq qaamanimininnguamik soorlulusooq takusaqaqqajaalersunga: Tassami soorluuna kiisami Kujataani qanoq pisoqaleraluttualersoq, tassami aamma piffissanngorluinnalermat, Kujataanimi suliffissaaleqineq aammattaaq annertuvoq, innuttaasullu suliffissaqannginnertik peqqutigalugu illoqarfinnut allanut noraartut takuneqarsinnaavoq. Tamanna immini ajunngikkaluarpoq, tassa avataaninngaanniit tikisitsiortornermit pitsaanerungaarpoq nunatsinni **suliffissaa**leqisut nunatta ilaani allani **sulisussaa**leqiffiusunut suliartortarpata. Kisianniuna Kujataani suliffinnik nutaanik pilersitsisoqanngippat nunatta kujataata inuerukkaluttuinnarnissaa ernumanartoq. Taamaammat maannakkut soorlu Narsami Kuannersuarni saffiugassanik qaqutigoortunik piiaanissaq soorlu piviusunngoriartuaalersoq – taamatullu pisoqalernera SIK-p tikilluaqqungaarpaa.

Neriuutigalu uaniippoq: Aammami Kommune Kujalliup tamanna aatsitassarsiortitseqatigiinnut taakkununnga marlunnut pineqartunut atsioqatigiissutigereerpaa, tassa nunaqavissunik taakkunani suliffeqarfinni annertunerpaamik atuinissaq. Tassaniillunilu sinerissami suliffissaaleqiffiusuni sulisartoqatitta suliffissaqalersinnaanerat, immaqalu nunarput ataasiunerusoq taamaalilluta takoqqissinnaaleriartussavarput.

Taamaammat isumaqarpunga aamma piffissanngortoq aaliangiutivissallugu Niuernermik Ilinniarfiit tamarmik Qaqortumut nuunneqarnissaat, kiisalu Saviminilerinermut Ilinniarfik Sisimiunut nuullugu, taamattaarlu inulerinermik

ilinniartitsineq tamaat Ilulissanut inissillugu.

Taannaannaanngilaq. Maannakkut Nuummut nuttarneq taamatut ingerlaannassapput sineriassuatsinni naak sulisussavut? Sineriassuatsinni kikkut sulisorissavavut? Aammalu sineriassuatta qanoq inoqarnissaa eqqarsaatersuutigineqarpa?

Piffissanngorsorinarpoq oqariartussalluni sumiiffinni ukunani inerisaaniartugut: Avannaani, Diskobugtimi, Qeqqani, Kujataani, Tunumi.

Tamatummi iliunngikkutta ernummatigaara Nuup pilersaarutini iluatsissagaa, tassalu 2030-mi maani Nuummi inuit 30.000-inngorsimassasut, tassa imaappoq sineriassuatta sinnerani inuit taamaallaat 25.000-it najugaqalersimassasut – tassami Kalaallit Nunaanni amerliartorata ikiliartoratta.

Taamaammat piffissaagallartillugu nuna tamaat eqqarsaatigalugu maannangaaq pilersaarusiorniarta nunarput tamaat ataatsimut isigalugu. Tamannarpiaq SIK-p Nakkutilliisoqarfiata qanittukkut ataatsimiinnerani siulersuisuunerit nalunaarutaannut naggasiutigalugu oqallisissiarineqarpoq maani nunatsinni inuiaqatigiinnut tamanut tunngatitaq – oqallisissiaq taanna SIK-p nittartagaani atuarneqarsinnaavoq.

Maannakkut akisussaaffeqanngitsuliorpugut sumiiffiit ilaanni sulisussaaleqineq isiginngitsuusaaginnartutut ikkatsigu, minnerunngitsumillu Tunu eqqarsaatigalugu annertunerusumik qanoq iliuuseqartoqanngimmat.

Suliffissaaleqinerup sulisussaaleqinerullu nunarput equtikkaluttuinnarpaa – maannakkullu atugarissaartut sulisartullu akornanni qunneq annertusigaluttuinnarpoq. Tamanna meerartatsinnut imaannaanngitsumik siunissami kingunerlussinnaavoq, tassami meeqqat angajoqqaatik sulinatik angerlarsimaannartut isigiuarunikkit isumaqalissammata inuuneq nalinginnaasoq taamaattussaasoq.

Kiisalu naggataatigut, naak siusinnerusukkut oqaatigereeraluarlugu, isumaqartuarpunga nunatsinni politikkikkut kukkunerit annertunerpaartarileraat mittarfiit tallilerneqarnissaasa ataatsikkorsuaq suliarineqarnissaannik aaliangersimaneq. Tassami kittaarlugit suliarineqaraluarpata sulisartunut nunaqavissunut amerlanerpaanut

sivisunerpaamillu suliffissaqartitsisinnaagaluarput.

Neriuppungalu siunissami taamatut suliassanik annertuunik aaliangiiniarnerni eqqaamallugulu siunertarineqartuartassasoq manna: Suliani aallartinneqartuni maani nunaqavissut sapinngisamik amerlanerpaat sivisunerpaamik sulisorineqarnissaat. Kingumullu sulisartut ulluanni pilluangaritsi, ullorsiorluarisilu.

Kilde
Manuskript tilsendt af taler

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
1. maj-tale, Fagbevægelsen, Kalaallisut Oqalugiaatit

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/jess-g-berthelsens-1-maj-tale-2019